

ביאור על מאמר

איתא במדרש תילים תרנ"ג

יצחק שפירא

עריכה: אביחי אביעזר

לקבלת הקובץ ולתגובות:

kenig1986@gmail.com

הקדמה

הבעל שם טוב מספר באיגרת¹ שהמשיח אמר לו שהוא יבוא כאשר "יפוצו מעיינותיך חוצה". הרבי מליובאוויטש מסביר שבמילים "יפוצו מעיינותיך חוצה" הכוונה היא שהמעין עצמו יפוצו החוצה, "שצריך להמשיך ולהביא אל החוצה גם את המעין עצמו... שזהו עניין רזין דרזין שבתורה"². אם כן, בדברי המשיח לבעל שם טוב "יפוצו מעיינותיך חוצה", הכוונה היא שגם התורות העמוקות של החסידות יבוארו בשפה ברורה המובנת לכל. התורות העמוקות הן המעין עצמו, והשפה היא ה'חוצה' שעד אליה מגיע המעין עצמו.

במאמר 'איתא במדרש תילים' הרבי המהר"ש רוצה להביא אותנו להבנה עמוקה מהי מצוות תפילין. בחוברת הזו אנו מנסים לקחת את ההבנה העמוקה שעולה מתוך המאמר ולהסביר אותה בשפה פשוטה. כחלק מהרצון להפיץ את מי המעין 'החוצה', בשפה קלה ונגישה, החוברת מסבירה את הרעיונות שבמאמר, אבל לא תמיד מבארת את לשון המאמר. לעיון נוסף, מומלץ לעיין במאמר המקביל שבו נוספו הפניות והסברים שמבארים את לשון המאמר. בנוסף, בסוף החוברת מצורף המאמר המקורי, כפי שהוא מופיע בספר המאמרים תש"ח.

יהיה רצון שנזכה שיתקיימו בנו דברי המשיח לבעל שם טוב, שכאשר "יפוצו מעיינותיך חוצה" אז "קאתי מר" זה מלך המשיח.

¹ מובאת בכתר שם טוב אות א.

² שיחת יט כסלו תשכו.

איתא במדרש תילים

במאמר "איתא במדרש תילים" מסביר הרבי המהר"ש שיש הבדל בין תורה למצוות, ובתוך המצוות יש מצווה מיוחדת, מצוות תפילין, שמבחינה מסויימת דומה לתורה יותר מאשר למצוות.

וכך אומר המדרש:

ר' אליעזר אומר, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! רוצין אנו ליגע בתורה יום ולילה, אבל אין לנו פנאי. אמר להם הקב"ה: קיימו מצוות תפילין, ומעלה אני עליכם כאילו אתם יגעים בתורה יומם ולילה³.

מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות

בשביל להסביר את זה מביא הרבי המהר"ש מדרש נוסף:

יש מי שהוא מצווה לאחרים לעשות והוא אינו עושה. אבל הקדוש ברוך הוא מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות, שנאמר "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל"⁴.

המדרש אומר שיש הבדל בין מה שעושה הקדוש ברוך הוא כאשר הוא רוצה לעשות משהו, לבין מלך או מושל בשר ודם שרוצה לעשות משהו:

כאשר מלך או מושל בשר ודם אומר למשרתיו לעשות משהו - המשרתים עושים ולא הוא. לעומת זאת אצל הקדוש ברוך הוא אין זה כך: כאשר ה' רוצה לעשות משהו, הוא אומר לישראל לעשות אותו, וכאשר ישראל עושים אותו, זה נחשב שהוא עצמו עשה זאת.

כך זה כל המצוות: ה' רוצה לעשות משהו, ולכן הוא אומר לישראל לעשות מצוות, וכאשר ישראל עושים את המצוות, בעצם ה' עושה אותן.

הוא המדע והוא היודע והוא הידוע

על מנת להסביר שכאשר אנחנו עושים את המצוות, בעצם ה' עושה אותן, נראה את דברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה.

³ שוחר טוב על הפסוק "כי אם בתורת ה' חפצו" (תהילים א, ב).
⁴ שמות רבה ל, ט, בשינוי לשון.

כתוב ברמב"ם:

נמצאת אתה אומר: הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד, ודבר זה אין כח בפה לאומרו ולא באוזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו⁵.

בשביל להסביר את דבריו של הרמב"ם, ניקח לדוגמה אדם שמסתכל או חושב על כוס. הכוס היא הידוע, החפץ שהאדם חושב עליו ויודע אותו במחשבתו. האדם עצמו הוא הידוע, והמחשבה על הכוס היא הידועה. אצל האדם אלו שלושה עניינים נפרדים: א. האדם; ב. הדעה והמחשבה של האדם; ג. החפץ הממשי שהאדם רואה וחושב עליו. אבל אצל ה' הכל אחד. כלומר כל העולם הממשי שאנחנו רואים, הכל הוא ה' ואין זולתו, וכמו שכתוב "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא"⁶.

כמובן, אנחנו לא יכולים לתפוס זאת עד הסוף, וכמו שאומר הרמב"ם "ודבר זה אין כח בפה לאומרו ולא באוזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו". אבל אף על פי שאנחנו לא תופסים זאת, אנחנו יודעים שזה כך.

כיוון שהכל ה' ואין זולתו, ממילא כאשר אנחנו עושים מצוות, בעצם ה' עושה את המצוות.

מה שהוא עושה

היה אפשר לחשוב שהמדרש מתכוון לומר שבכך שה' עושה, הוא מראה בזה דוגמה אישית, והדוגמה האישית הזו היא נתינת כח לישראל לעשות את המצוות. אבל הרבי המהר"ש מדייק מלשון המדרש: המדרש לא אומר שה' עושה, ואחר כך אומר לישראל לעשות מעשים כמו המעשים שלו. במדרש כתוב "מה שהוא עושה - אומר לישראל לעשות", כלומר כשה' רוצה לעשות משהו, איך הוא עושה זאת? על ידי זה שהוא אומר לישראל לעשות, זה נקרא שהוא עושה.

למה כאשר ה' רוצה לעשות, הוא עושה זאת דווקא על ידי שהוא אומר לאחרים לעשות?

מעשה (בשונה מדיבור או מחשבה) הוא פעולה של האדם במציאות, שעומדת בפני עצמה ונפרדת מהאדם. כיוון שאין בעולם מציאות נפרדת מה', בשביל שה' יעשה, הוא בורא 'אחרים', כלומר יהודים. מצד אחד היהודים מודעים לכך שהם חלק מה', וממילא מה שהם עושים, זה נקרא שה' עושה. אבל מצד שני, כאשר יהודי עושה פעולה במציאות,

⁵ יסודי התורה ב, י.

⁶ וראה בהמשך המדרש שם:

מעשה ברבן גמליאל ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא שהלכו לרומי ודרשו שם: אין דרכיו של קדוש ברוך הוא כבשר ודם, שהוא גזור גזירה, והוא אומר לאחרים לעשות והוא אינו עושה כלום, והקדוש ברוך הוא אינו כן. היה שם מין אחד. אחר שיצאו אמר להם: אין דבריכם אלא כזב, לא אמרתם אלוקים אומר ועושה, למה אינו משמר את השבת? אמרו לו: רשע שבעולם, אין אדם רשאי לטלטל בתוך חצירו בשבת? אמר להם הן. אמרו לו: העליונים והתחתונים חצירו של הקדוש ברוך הוא שנאמר (ישעיה ו, ג): "מלא כל הארץ כבודו". ואפילו אדם עובר עבירה, אינו מטלטל מלא קומתו? אמר להם הן. אמרו לו כתיב (ירמיה כג, כד): "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא".

הוא עושה פעולה במציאות חיצונית לו. ממילא על ידי שיהודי - שהוא חלק מה' - עושה מעשה במציאות חיצונית לו, כביכול ה' עושה מעשה במציאות שהיא חיצונית לו.

לכן כשהקדוש ברוך הוא רוצה שתהיה לו בחינת 'מעשה', הוא עושה זאת על ידי יהודים. כי אם הוא היה עושה זאת בעצמו, הוא לא היה עושה במציאות חיצונית לו, כי כלפיו המציאות היא לא חיצונית, ורק כלפי היהודים המציאות היא חיצונית להם.

חכמינו אומרים ש"התאווה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים". 'תחתונים' זה נבראים שפועלים במציאות שהיא חיצונית להם. ה' רוצה להתגלות במציאות נפרדת כביכול, ולכן הוא נותן לנו מצוות, שכן כאשר אנחנו מקיימים מצוות, בעצם ה' עושה אותן, וכיוון שאנחנו עושים את המצוות במציאות חיצונית לנו, זה כאילו שה' עושה מצוות במציאות חיצונית, ב'תחתונים'.

אם כן, בכך שחכמינו אומרים שה' עושה את המצוות שאנחנו עושים, הם אומרים בעצם שני דברים הפוכים: מצד אחד המצוות שאנחנו עושים הן בעצם מה שה' עושה, כיוון שאין שום מציאות חיצונית לה'. מצד שני ה' רוצה 'לעשות', ועשייה היא ביטוי במציאות חיצונית, ולכן הוא ציווה אותנו לעשות, כי אנו פועלים במציאות חיצונית לנו, וכך זה נקרא שהוא עושה.

חכמינו מתכוונים לומר שה' הוא נושא הפכים, והוא רוצה להתגלות לנו בשתי צורות התגלות הפוכות: הוא רוצה שנראה את המציאות שנראית כנפרדת, כמציאות שבאמת היא לא חיצונית לו, והוא רוצה שנעשה מצוות על מנת לגלות אותו במציאות חיצונית, אף על פי שבאמת הכל זה הוא.

אמנם חכמינו אומרים שה' משתעשע בתורה גם בלי המציאות, שהרי התורה קדמה לעולם⁷. כלומר ה' לא רוצה רק להתגלות במציאות שנראית כחיצונית לו, להתגלות בעולם על ידי מצוות, אלא הוא גם משתעשע בינו לבין עצמו, וזה נקרא שהתורה קדמה לעולם, וגם רוצה להתגלות במציאות שנראית כעומדת בפני עצמה, וזה על ידי מצוות שאנחנו עושים⁸.

⁷ ראה מדרש תהלים צ, ד:

אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם שנאמר "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום", ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה, שנאמר "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול".

⁸ כפי שנראה בהמשך, המאמר מדבר על שלושה מצבים אצל האדם: כאשר אדם ישן הוא לא מייחס למחשבות שלו חשיבות, אלא מתייחס אליהן כדמיון. זהו מצב אחד. כאשר אדם ער - העירנות שלו מורכבת משני חלקים: כאשר האדם חושב בינו לבין עצמו, וכאשר הוא נתון בעשייה. אם לאדם יהיה רק חלק אחד של העירנות, הוא עדיין ייחשב כישן ולא כער. אם כן יש כאן שלושה מצבים - שינה ושני מרכיבים של מציאות.

שלושת המצבים הללו הם משל לשלוש התייחסויות של ה' למציאות: קיום העולם ללא תורה ומצוות נחשב כשינה, וקיום העולם עם תורה ומצוות הוא כעירנות, כאשר התורה והמצוות מהווים את שני המרכיבים של העירנות; אם לא תהיה תורה העולם עדיין ייחשב כשינה, וכן אם לא יהיו מצוות העולם עדיין ייחשב כשינה.

המשל לתורה כפי שהיא קדמה לעולם, הוא הנשמה כפי שהיא לפני שהיא נכנסה לגוף. כלומר מעבר לשלושת המצבים שתוארו, קיים גם מצב רביעי, והוא הנשמה כפי שהיא לפני עצמה. כאשר הנשמה בפני עצמה, קודם שהיא נכנסה לגוף, לא שייך בה המושגים שינה ועירנות, שהרי המציאות לא קיימת כלל. הנמשל לזה הוא התורה כפי שהיא קדמה לעולם.

בין מצוות לכל מעשי העולם הזה

לכאורה ניתן לשאול שאלה: אם המעשה שהאנשים עושים נחשב המעשה של ה', אם כך כל המעשים שאנשים עושים בעולם, ה' עושה אותם, ולא רק מצוות. למה המדרש אומר שרק את המצוות ה' עושה?

הרבי המהר"ש מסביר שההבדל בין כל המעשים שנעשים בעולם, לבין קיום מצוות הוא כמו ההבדל בין אדם ישן לאדם ער:

כאשר האדם ישן, הנפש שלו לא לגמרי נמצאת בתוכו. אין בו מספיק חיות לא בשביל לחשוב על עצמו, ולא בשביל להתייחס לסביבה. אמנם עוברות אצל האדם מחשבות בזמן השינה, אבל המחשבות הללו זורמות מאליהן, והאדם לא מייחס להן חשיבות, והן לא גורמות לו לעשות מעשים בפועל. בסופו של דבר המחשבות הללו הן משהו שמתחולל בין האדם לבין עצמו, ואין להם קשר למציאות, וממילא האדם מתייחס אליהן כדמיון.

לעומת זאת, כאשר האדם ער, הוא לא רק חושב אלא גם עושה בפועל. המעשים של האדם הם לא דמיון, אלא הם מה שהוא רוצה לעשות, והדרך שלו להתבטא ולהתממש במציאות.

זהו ההבדל בין מצוות לכל מעשי העולם הזה: גם כל מעשי העולם הזה, הם מעשים של ה', כמוכן. אלא שכיוון שהרצון של ה' לא גלוי בהם, הם כמו דמיון של אדם ישן. הם כביכול נעשים ממילא, ללא רצון וללא כוונה, וממילא ה' לא מייחס להם חשיבות.

לעומת זאת המצוות נעשות מתוך רצון וכוונה של ה', שהרי ה' ציווה אותנו לעשות אותם. לכן המצוות לא נראות כדמיון של ה', אלא כמעשה. כאשר ה' רוצה לעשות מעשה, הוא אומר לישראל לקיים מצוות, וכאשר ישראל מקיימים, זה נקרא שה' עושה מעשה⁹.

שני המרכיבים של המציאות

אם נמשיך את המשל של אדם ישן לעומת אדם ער, ניתן לחלק גם את העירנות של האדם לשני מרכיבים: מצב אחד הוא שהאדם פועל במציאות, ועושה את מה שהוא רוצה, והמצב השני הוא שהאדם חושב בינו לבין עצמו מה הוא רוצה לעשות, למה הוא חי, ומה הוא רוצה לעשות בחיים האלו.

שני המרכיבים הללו, העשייה בפועל והמחשבה של האדם בינו לבין עצמו, משלימים אחד את השני, ומהווים יחד את העירנות של האדם.

⁹ המאמר רוצה שנסתכל על המציאות במבט אלוקי. במבט אנושי העולם הזה נראה לנו כמציאות ממשית, והתורה והמצוות נראים לנו יותר כהשקפת עולם, ולא כחלק מהמציאות עצמה. לעומת זאת ממבט אלוקי זה לגמרי הפוך: המציאות כולה לא נחשבת לקדוש ברוך הוא מצד עצמה, והיא דומה למחשבות ודמיונות שזורמות מאליהן בשעת השינה, ולעומת זאת המצוות מאוד חשובות לה', והוא מתייחס אליהן כמציאות ממשית.

אם האדם היה רק פועל במציאות, ולא היה חושב בינו לבין עצמו למה הוא חי, ומה הוא רוצה לעשות עם החיים הללו - המציאות היתה בולעת אותו. המציאות היתה מנהלת אותו, ולא הוא אותה. בסופו של דבר גם העשייה שלו במציאות היתה כמו שינה, שכן האדם היה נגרר אחרי המציאות, ועושה מעשים ללא רצון וכוונה, בדומה למחשבות של האדם בשינה.

מצד שני, אם האדם היה כל הזמן רק חושב בינו לבין עצמו, ולא פועל במציאות כלל - גם אז הוא לא היה חי את החיים שלו כאדם עירני. הוא היה נשאר בינו לבין עצמו, ומה שבינו לבין עצמו נראה לו כדמיון, ולא כמשהו ממשי. אם כן, עירנות מלאה כוללת את שני המרכיבים: את המחשבה של האדם על עצמו בינו לבין עצמו, ואת העשייה של האדם.

תורה ומצוות

בנמשל, ביחס של ה' לעולם, שני המצבים של העירנות הם משל לתורה ומצוות. כפי שנכתב לעיל, הרבי המהר"ש המשיל את קיום העולם ללא תורה ומצוות לשינה. אבל המשל לעולם עם תורה ומצוות הוא כמו אדם ער, כאשר התורה והמצוות הם שני המרכיבים של העירנות:

כפי שנכתב, כאשר ישראל עושים מצוות, בעצם ה' עושה את המצוות, וזה נקרא שה' 'עושה'. גם כאשר ישראל לומדים תורה, בעצם ה' לומד תורה, וכפי שאומרים חכמינו "כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה, כביכול הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו, לכך נאמר "נכח פני ה'"¹⁰.

כאשר תלמיד חכם לומד תורה בינו לבין עצמו, הוא עסוק בתורה ולא נתון במציאות. כאשר ה' יושב ושונה וקורא כנגד התלמיד חכם, הוא אומר שזה אכן מה שהוא רוצה, וכך לימוד התורה מגלה במציאות את מה שה' לומד בינו לבין עצמו, כביכול¹¹.

כך התורה והמצוות הם כמו שני המרכיבים של העירנות של האדם: התורה היא המחשבה של ה' בינו לבין עצמו, כביכול, והמצוות הן העשייה של ה'.

נסביר זאת יותר: מצוות תלמוד תורה לא נועדה רק בשביל שהאדם ידע מה עליו לעשות, שהרי מצוות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות. לשם ההמחשה, יש מצווה ללמוד תורה גם כאשר האדם כלל לא אמר לקיים את המצוות שכתובות בה. למשל, ללמוד על מצוות סוכה או מצוות ארבעת המינים, כאשר עכשיו כלל לא חג סוכות, וחג סוכות

¹⁰ ילקוט שמעוני איכה, רמז תתרלד.

¹¹ אם כן, בלימוד התורה התלמיד חכם עסוק במה שהקדוש ברוך הוא אין עוד מלבדו (כפי שיוסבר יותר בהמשך), והקדוש ברוך הוא אומר שזה באמת התגלה במציאות. וראה תורה אור מה, ג: כי משה שושבינא דמלכא ואיש האלוקים בעלה דמטרוניתא, דהיינו שהוא ממשיך בחינת יחודא עלאה... והאלוקים הוא בחינת יחודא תתאה... וזהו שאמרו רז"ל "כל הקורא ושונה, הקדוש ברוך הוא שונה כנגדו".

אפילו לא קרוב. או למשל, ללמוד על מצוות שתלויות בבניין בית המקדש כאשר אין בית מקדש. או למשל, ללמוד מה הדין במקרה מסויים, גם אם יכול להיות שהמקרה הזה לא יקרה לעולם, וכן הלאה.

כלומר במצוות לימוד תורה ישראל לא רק עושים מה שה' עושה, אלא בעיקר חושבים מה שה' חושב, ורוצים מה שה' רוצה בינו לבין עצמו, כביכול. כלומר בלימוד תורה לא בולט הרצון של ה' להתגלות במציאות שנראית כנפרדת, אלא בולטת מציאות ה' בפני עצמה, כפי שהיא, כשם שמצוות תלמוד תורה עומדת בפני עצמה, והיא לא רק דרך לקיום המצוות.

יותר מזה: לא רק שבתורה גלוי הרצון של ה', בתורה אנחנו גם לומדים מה' אחד ואין עוד מלבדו, והמצוות שאנחנו עושים הם המעשים של ה'. אם כן, בתורה לא בולט מה' רוצה להתגלות במציאות שנראית כנפרדת, אלא להיפך, בולט שאין כלל מציאות נפרדת.

על מנת להבין זאת טוב יותר, נשים לב שמעבר למצבים של האדם בעולם הזה, כאשר לפעמים הוא ער ולפעמים ישן, ישנה גם את מציאות הנשמה כפי שהיא, קודם שהיא נכנסה לגוף, שאז המציאות כלל לא קיימת. כאשר האדם חושב בינו לבין עצמו ולא עסוק במציאות, יש אצלו הארה של הנשמה כפי שהיא קודם שנכנסה לגוף. כך גם כאשר אדם לומד תורה, יש אצלו הארה מהתורה כפי שהיא קדמה לעולם¹², וכך מתגלה במציאות שה' אחד, והמציאות לא נפרדת ועומדת בפני עצמה.

אם כן יש מעלה בקיום המצוות שאין בלימוד תורה, ויש מעלה בלימוד תורה שאין בקיום המצוות: בקיום המצוות בולט מה' מתגלה גם במציאות שנראית כנפרדת ממנו. אף על פי שהמצוות הן רצון ה', בפועל כאשר עושים את המצוות שקועים במציאות שהיא נראית קיימת מעצמה ונפרדת מה'. כיוון ש"נתאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים", כלומר במציאות שנראית נפרדת ממנו, הרצון הזה של ה' בא לידי ביטוי בעשיית המצוות יותר מאשר בלימוד תורה. זוהי המעלה של המצוות. לעומת זאת, בלימוד תורה גלוי שהתורה קדמה לעולם, ושבעצם הכל ה' ואין עוד מלבדו, וזוהי המעלה של לימוד תורה על גבי קיום מצוות.

כלומר הקדוש ברוך הוא רוצה גם להתגלות במציאות נפרדת כביכול, וגם שהמציאות הנפרדת הזו תכיר אותו, ותדע שבאמת היא לא מציאות נפרדת, אלא הכל באמת בינו לבין עצמו. לכן הקדוש ברוך הוא נתן לנו גם תורה וגם מצוות: בקיום המצוות בולט יותר הרצון של ה' להתגלות במציאות שנראית כנפרדת, ובתלמוד תורה בולט יותר שהכל הוא ה' וה' הוא הכל.

מעלת התפילין

במשך היום, כאשר האדם לא לומד תורה, לא גלוי שהכל ה' ואין עוד מלבדו, וישראל מרגישים שהם נפרדים מה'. יותר מזה, אפילו כאשר ישראל מקיימים מצוות, כיוון שהם שקועים בעשיית המצוות, הם שקועים במציאות, והם

¹² ראה לעיל בסוף הכותרת 'מה שהוא עושה', ובהערה 8 שם.

רוצים שהשקיעה הזו במציאות לא תגרום להם לשכוח שהכל זה ה'. זוהי הטענה של ישראל במדרש שבו המאמר פותח: "אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! רוצין אנו ליגע בתורה יום ולילה, אבל אין לנו פנאי".

לכן ה' נתן לישראל את מצוות תפילין. ה' אומר לישראל שאם הם יניחו תפילין, גם המצוות שהם עושים במשך היום יהיו כמו לימוד תורה, ועל ידי מצוות תפילין יאיר להם שהמצוות שהם עושים הם באמת המעשים שה' עושה.

איך כל זה קורה על ידי מצוות תפילין?

כחלק ממצוות תפילין על האדם לתת את הדעת על התפילין, ובזה מצוות תפילין שונה מכל המצוות. במצוות תפילין אסור לאדם להסיח את הדעת מהתפילין, ואסור לו לנהוג בקלות ראש כאשר הוא עטור בתפילין, ולאכול אכילת קבע וכיוצא בזה. כלומר במצוות תפילין אסור לאדם להיות שקוע רק במציאות, אלא עליו לתת את דעתו תוך כדי מעשה המצווה על כך שהציווי של ה' והרצון של ה' גורם לו לעשות את המצווה. ממילא אף על פי שמצוות תפילין היא מצווה מעשית, יש בה גם את המעלה של לימוד תורה, כי האדם לא רק שקוע במציאות, אלא גם נותן את דעתו על הרצון של ה'.

כיוון שבמצוות תפילין האדם נותן את דעתו על המצווה ולא רק מקיים אותה, נתינת הדעת הזו מלווה את כל המצוות. נתינת הדעת שבמצוות תפילין נותנת הסתכלות נכונה על כל המצוות, ומשרה על כל המצוות את נתינת הדעת הזו. ממילא כאשר האדם מקיים מצוות ועושה את רצון ה' במשך כל היום, היום שלו כולו מלווה בדעת שיש בשעת הנחת התפילין.

הסיבה שאסור להסיח את הדעת מהתפילין היא שבתוך התפילין כתוב שה' אחד, ועל זה האדם נותן את דעתו. כלומר אף על פי שהתפילין הם מעשה, והם נעשים על ידי חפץ ממשי, הם מביעים את זה שהמציאות באמת לא נפרדת מה'. בהנחת תפילין היהודי נותן את דעתו ומכריז שה' אחד ואין עוד מלבדו.

בכך יש מעלה בתפילין לא רק על שאר המצוות, אלא אפילו על מצוות לימוד תורה: כאשר האדם לומד תורה הוא מבין שה' אחד, אבל כאשר האדם מניח תפילין המציאות עצמה אומרת את זה. כלומר האדם לא רק מבין שה' אחד, אלא זה גם מתממש.

התפילין הם בעצם תורה בתוך מצווה, שהרי בתוך התפילין, שהם מצווה מעשית, יש קלף, שעליו כתובות פרשיות מהתורה, וכתוב בהם שה' אחד, שזה עניינה של התורה. כיוון שהתפילין הם תורה בתוך מצוות, הם מגלים במציאות שה' אחד.

אם כן, תפילין הם מצווה שהיא גם מעשה וגם נתינת דעת, גם נעשית במציאות וגם מגלה שה' אחד, גם תורה וגם מצוות.

כיוון שבמצוות תפילין המציאות עצמה מכריזה על כך שה' אחד, כל המציאות מצטרפת להכרזה הזו. נוכל לדמות זאת להבדל בין אירוע עם כותרת לאירוע בלי כותרת:

כל עוד אין כרזה שמודיעה לכולם על מה האירוע, החפצים והמעשים של האירוע לא מכריזים על כלום: הכסאות, הבמה, ההגברה, וכל האנשים שעסוקים בהכנת האירוע, נראים כאוסף של מעשים וחפצים שלא ברור מה מטרתם ומה הקשר ביניהם. לעומת זאת, כאשר יש לאירוע כותרת שמכריזה על מהותו, כמו למשל "ברוכים הבאים לבר מצוה של..." - כל החפצים וכל המעשים מצטרפים להכרזה הזו, ונעשים חלק מהבר מצוה.

כך זה גם כל המעשים שנעשים בעולם על פי רצון ה': ללא מצוות תפילין, המצוות יכולות להיראות כמו הרבה מעשים שלא מצטרפים לעניין אחד. אבל כאשר במצוות תפילין המעשה של האדם והמציאות עצמה מכריזים על כך שה' אחד, ולכן מקיימים את המצוות, כל המצוות וכל הדברים שהם רצון ה' מצטרפים להכרזה של מצוות תפילין, ומעידים שהכל זה ה'.